

**Wyrok Sądu Najwyższego
z dnia 5 marca 1931 r.
sygn. akt II 3 K 45/31**

- 1) Usprawiedliwienie niestawiennictwa przysięgłego lub odmowy udziału w postępowaniu sądowym, która bezsprzecznie jest równoznaczna z niestawiennictwem, zależy wyłącznie do sądu i że tylko sąd a nie prezes lub przewodniczący, może uznać niestawiennictwo przysięgłego lub świadka za usprawiedliwione.**
- 2) Sąd nie może wyłączyć jawności całego postępowania w czasie przesłuchania świadka, jeśli tylko niewielki fragment ich treści uzasadnia takie wyłączenie.**
- 3) Przy układaniu pytań dla przysięgłych sąd nie powinien łączyć w jednym pytaniu okoliczności, które w razie zatwierdzenia pytania pociągają za sobą odmienne skutki prawne.**

Sąd Najwyższy w składzie:

Przewodniczący: sędzia Sądu Najwyższego dr Stanisław Wyrobek

Sędziowie Sądu Najwyższego: Michał Błoński (sprawozdawca)

Wł. Mayer

przy udziale wiceprokuratora Sądu Najwyższego Szafrabca

i jako protokolanta aplikanta sądowego Cz. Forysia

na rozprawie kasacyjnej dnia 5 marca 1931 r.

w sprawie Zdzisława Burdziela

oskarżonego z § 134 u.k.¹

po rozpoznaniu kasacji Prokuratora Okręgowego w Krakowie

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie, jako sądu przysięgłych z dnia 8 listopada 1930 r., sygn. akt IV 1 K 338/30

na mocy art. 512 i 515 k.p.k.² zaskarżony wyrok wraz z uchwałą przysięgłych uchyla i sprawę celem ponownego jej rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie w innym składzie sędziów przekazuje.

¹ Austriacka ustawa karna z 27 maja 1852 r., Dz.U.P. z 1852 r., poz. 117.

² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1928 nr 33 poz. 313.

Uzasadnienie

Prokurator Sądu Okręgowego zarzuca w kasacji:

- 1) obrazę art. 295-299 k.p.k. polegającą na tym, że przewodniczący przed utworzeniem ławy przysięgłych zwolnił przysięgłych Franciszka Wilka i Stefana Polańskiego, oraz obrazę art. 306 i 49 § 2 k.p.k., polegającą na tym, że w sprawie zwolnienia przysięgłego Stefana Polańskiego nie zapadło żadne postanowienie trybunału, mimo to prokurator sprzeciwił się temu zwolnieniu;
- 2) obrazę art. 317, a właściwie art. 316 k.p.k., która ma na tym polegać, że wyłączono jawność rozprawy na czas nie częściowo lecz całego przesłuchania świadka Eugenii Burdzielówny.
- 3) obrazę art. 9, 295 k.p.k., której się dopatruje w tym, że odmówiono wnioskowi Prokuratora o zażądanie wyjaśnienia z komisariatów, czy oskarżonego aresztowano wskutek doniesień Teodora Burzańskiego;
- 4) obrazę art. 414 k.p.k. i §§ 2 b, g, 335 u.k., polegającą na tym, że zadano przysięgłym drugie pytanie ewentualne w kierunku występkę z § 2 pkt g (ustęp ostatni), 335 u.k. w związku z pytaniami za przemijające pomieszanie zmysłów z § 2 pkt b u.k. i na nieodporny przymus z § 2 pkt g zd. 1 u.k.

[Sąd Najwyższy zważył, co następuje:]

Wszystkie te zarzuty są słuszne.

Ad 1: art. 230 u.s.p.³ głosi, że przysięgłego, który nie stawiał się do sądu bez usprawiedliwienia, sąd skazuje na grzywnę, oraz że co do usprawiedliwienia przyczyn niestawiennictwa, zwolnienia od grzywny i zaskarżenia uchwał sądu stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. dotyczące świadków. Kodeks postępowania karnego głosi w art. 117, że za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skazuje świadka na grzywnę, - w art. 118, że skutki wymienione w art. 117 mają również zastosowanie w razie nieusprawiedliwionej odmowy złożenia zeznań lub przysięgi, - w art. 121, że sąd zwalnia świadka od kary, jeżeli świadek udowodni, iż niestawiennictwo jego było usprawiedliwione, - w art. 122, że na postanowienia wydane w myśl art. 117, 118, 121 służy zażalenie, a w art. 338, że wolno odczytywać protokoły świadków, którzy nie stawili się powodu przeszkód nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia.

Z tego wynika, że ocena, czy niestawiennictwo przysięgłego lub odmowa udziału w rokach, która bezsprzecznie jest równoznaczna z niestawiennictwem, jest usprawiedliwiona, zależy wyłącznie do sądu i że tylko sąd a nie prezes lub przewodniczący, może uznać niestawiennictwo przysięgłego lub świadka za usprawiedliwione, może przysięgłego zwolnić od udziału w rokach, jeżeli przyjmie przytoczone powody za usprawiedliwiające lub może stwierdzić, iż przysięgły z

³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 1928 nr 12 poz. 93.

powodu choroby lub innej ważnej przyczyny jest zmuszony ławę opuścić (art. 395 § 2 k.p.k.).

Dlatego zwolnienie w danym wypadku przez przewodniczącego trybunału dwóch przysięgłych od udziału w rokach, jako też niewydanie o tym przez trybunał wbrew art. 306 k.p.k. żadnego postanowienia, mimo że co do przysięgłego Stefana Polańskiego prokurator wyraźnie sprzeciwił się zwolnieniu, stanowi obrazę przytoczonych przepisów.

Twierdzenie kasacji, że zwolnienie dwóch przysięgłych przez przewodniczącego stanowi uchybienie uzasadniające uchylenie wyroku w myśl art. 497 a k.p.k., jest mylne. Przepis art. 497 a k.p.k. odnosi się do składu sądzącego a nie do ogółu, z którego skład sądzący został utworzony.

Ad 2: Zarządzenie prowadzenia rozprawy przy drzwiach zamkniętych w czasie przesłuchania świadka Eugenii Burdzielówny, z uwagi, że jawność postępowania mogłaby obrażać dobre obyczaje, jest tylko częściowo uzasadnione. Zeznania świadka Eugenii Burdzielówny, istotne dla sprawy, spisano na 5 stronach protokołu rozprawy a tylko około czwarta ich część usprawiedliwia zarządzenie zamknięcia drzwi. Wobec tego prowadzenie rozprawy przy drzwiach zamkniętych przez cały czas przesłuchania świadka, mimo że teza dowodowa, przedstawiona we wniosku dowodowym szczegółowo, znana była trybunałowi, stanowi obrazę art. 316 k.p.k. i uzasadnia uchylenie wyroku w myśl art. 497 b) k.p.k., o ile rozprawę prowadzono przy drzwiach zamkniętych w czasie, gdy Eugenia Burdzielówna składała obszernie zeznania nie obrażające w rozumieniu art. 316 k.p.k. dobrych obyczajów. - (Zeznanie nieokreślone w protokole rozprawy zielonym ołówkiem).

Ad 3: Odmowa zażądania wyjaśnienia z Komisariatu Policji Państwowej w Krakowie, czy oskarżonego aresztowano w czerwcu lub lipcu 1929 r. wskutek doniesienia Teodora Burzańskiego oraz z Komisariatu Policji Państwowej w Tarnowie, czy także na doniesienie Burzańskiego aresztowano oskarżonego w sierpniu i we wrześniu 1929 r., stanowi obrazę art. 49 § 2 k.p.k., albowiem motyw, że okoliczności, o które chodzi, zostały dostatecznie wyjaśnione wynikami przewodu sądowego, jest ogólnikiem nie dającym się sprawdzić w postępowaniu kasacyjnym, zwłaszcza że sprawę sądzili przysięgli.

Ad 4: Zadanie przysięgłym drugiego pytania ewentualnego w związku z pytaniami 3 b, c, d, e jest wadliwe, a jest to konsekwencją nieprawidłowego ułożenia pytań 1 d i 2 d, w których połączono z sobą dwie różne okoliczności, z których każda w razie zatwierdzenia pytania pociąga za sobą odmienne skutki prawne.

Zamiast pytania 1 d powinny być zadane dwa oddzielne pytania a mianowicie:

m) Pytanie dalsze na wypadek zatwierdzenia pytania pod a, a zaprzeczenia pytań pod b i c: „Czy oskarżony Zdzisław Burdziel, popełniając czyn objęty pytaniem pod a, użył tylko potrzebnej obrony dla odparcia bezprawnego napadu na swoje życie?”

n) Pytanie dalsze na wypadek zatwierdzenia pytania pod a, a zaprzeczenia pytań pod b, c i m: „Czy oskarżony Zdzisław Burdziel, popełniając czyn objęty pytaniem pod a, przekroczył tylko z zatrwożenia, bojaźni lub przestachu granice potrzebnej obrony dla odparcia bezprawnego napadu na swoje życie?”.

Zamiast pytań 1 e, f i g powinny być zadane dwa pytania a mianowicie:

x) Pytanie dalsze na wypadek zatwierdzenia pytania pod a, a zaprzeczenia pytań pod b, c, m i n: „Czy oskarżony Zdzisław Burdziel winien jest, że... (dalej jak pytanie pod a)?”

y) Pytanie dalsze na wypadek zatwierdzenia pytania pod a, zaprzeczenia pytań pod b, c i m, a zatwierdzenia pytania pod n: „Czy oskarżony Zdzisław Burdziel winien jest, że... (dalej jak pytanie pod 3 a)?”

Odpowiednio do przedstawionego wzoru pytania głównego powinny być być ułożone także pytania pod [punktem] 2. Pytanie co do winy, popełnionej przez przekroczenie granic obrony koniecznej z zatrwożenia, bojaźni lub przestachu (1 y, 2 y), powinno się łączyć w myśl art. 414 k.p.k. z pytaniem co do popełnienia czynu (1 a, 2 a) i pytaniem co do okoliczności wyłączającej przestępność czynu (1 n, 2 n) (w ogóle lub w zakresie pewnego szczególnego przepisu karnego), a to czyni pytania pod 3 a, b, c, d i e, które mają już wyraz w pytaniach pod 1 i 2 a, b, c, m, n, x i y bezprzedmiotowymi.

Ad 1, 3 i 4: Idzie obecnie o to, czy uchybienia przedstawione wyżej pod 1, 3 i 4 uzasadniają uchylenie wyroku w myśl art. 498 k.p.k.

Leży w interesie należytego wymiaru sprawiedliwości i w interesie stron, by przysięgli zgłaszali się na roki w pełnej liczbie przewidzianej w art. 227 u.s.p., a w każdym razie w liczbie 24, przyjętej w art. 388 k.p.k. i dlatego orzekanie o niestawiennictwie lub zwolnieniu przysięgłych podobnie jak orzekanie o niestawiennictwie świadków, należy do trybunału przysięgłych. Zwolnienia przysięgłych, nie poddane kontroli trybunału, działają ujemnie na instytucję przysięgłych w ogóle a tym samym na poszczególne wyroki.

Odmówienie wnioskowi dowodowemu prokuratora było nieuzasadnionym skoro oskarżony bronił się, że ojciec go oskarżał niesłusznie przed policją i spowodował jego aresztowanie i skoro w ten sposób oskarżony przedstawiał siebie jako nieszczęśliwą ofiarę a ojca jako mściwe indywiduum.

Wadliwy układ zaprezentowanych wyżej pytań uczynił całą kartę nieprzejrzystą i utrudnił orientację nie tylko przysięgłym, którzy raz nieodporny przymus zatwierdzili 7 głosami, a 5 zaprzeczyli, a drugi raz zatwierdzili 5 głosami, a 7 zaprzeczyli; ale nawet samemu trybunałowi, który zarządził, by przysięgli dali odpowiedź za drugie pytanie ewentualne, zadane na wypadek zaprzeczenia pytania ewentualnego pierwszego, choć przysięgli pytanie ewentualne pierwsze zatwierdzili i nadto zatwierdzili pytanie co do nieodpornego przymusu.

Otóż jeżeli się rozważy powyższe trzy uchybienia łącznie, ich ilość i znaczenie a także okoliczność, że prócz tych trzech uchybień zaszło także uchybienie, o którym mowa wyżej pod [punktem] 2 a, które pociąga za sobą uchylenie wyroku w

myśl art. 497 pkt b k.p.k., wpływ tamtych trzech uchybień na treść wyroku nie może ulegać wątpliwości.

Wobec tego uchylenie wyroku i zarządzenie ponownej rozprawy jest uzasadnione a zatem rozpoznanie jeszcze dalszych wywodów kasacji stało się bezprzedmiotowe.

[Przywołane przepisy: art. 227 i art. 230 u.s.p., art. 9 k.p.k., 49 § 2 k.p.k., art. 117 k.p.k., art. 118 k.p.k., art. 121 k.p.k., art. 122 k.p.k., art. 295 k.p.k., art. 296 k.p.k., art. 297 k.p.k., art. 298 k.p.k., art. 299 k.p.k., art. 306 k.p.k., art. 317 k.p.k., art. 316 k.p.k., art. 338 k.p.k., art. 388 k.p.k., art. 395 k.p.k., art. 414 k.p.k., art. 497 k.p.k., art. 498 k.p.k. z 1928 r., § 2, § 335 u.k.]